

3 bank in park 6 postboden 11 grootvader 4 de weduwe 7 mannen met kipkar

empermege

6

to nagel

Ode Nederlandsche

7

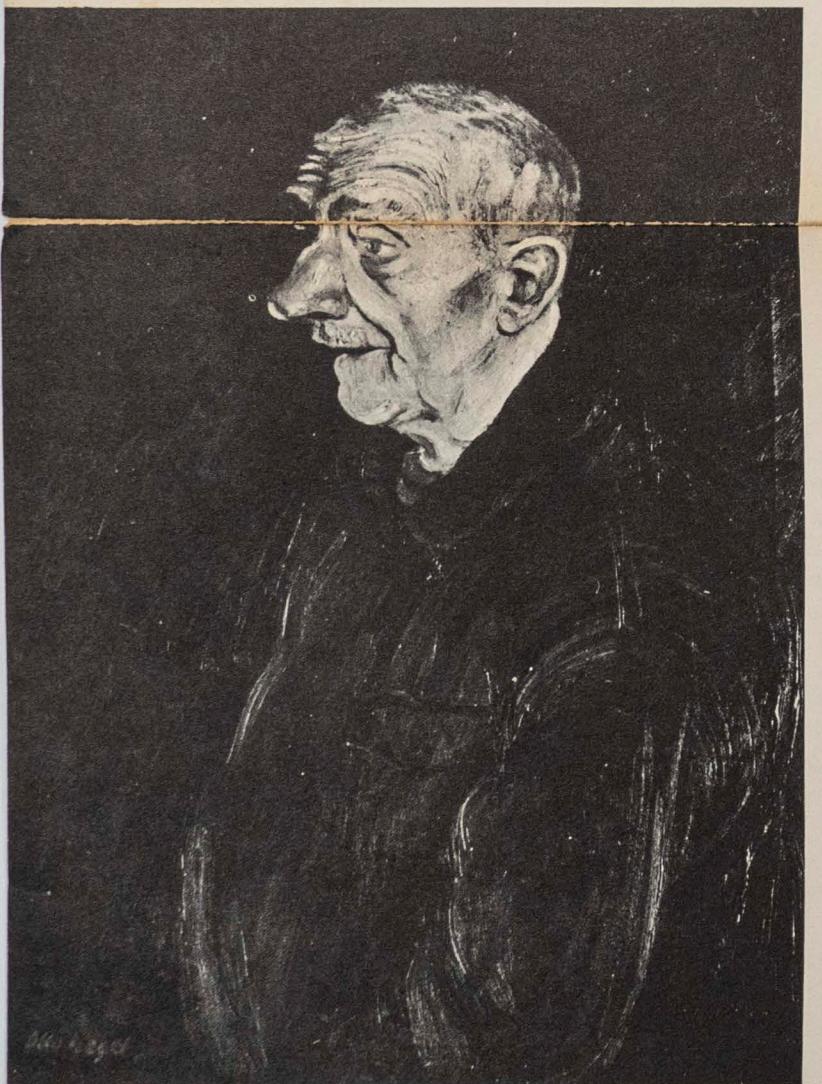
3 bank in park 6 postboden 11 grootvader 4 de weduwe 7 mannen met kipkar

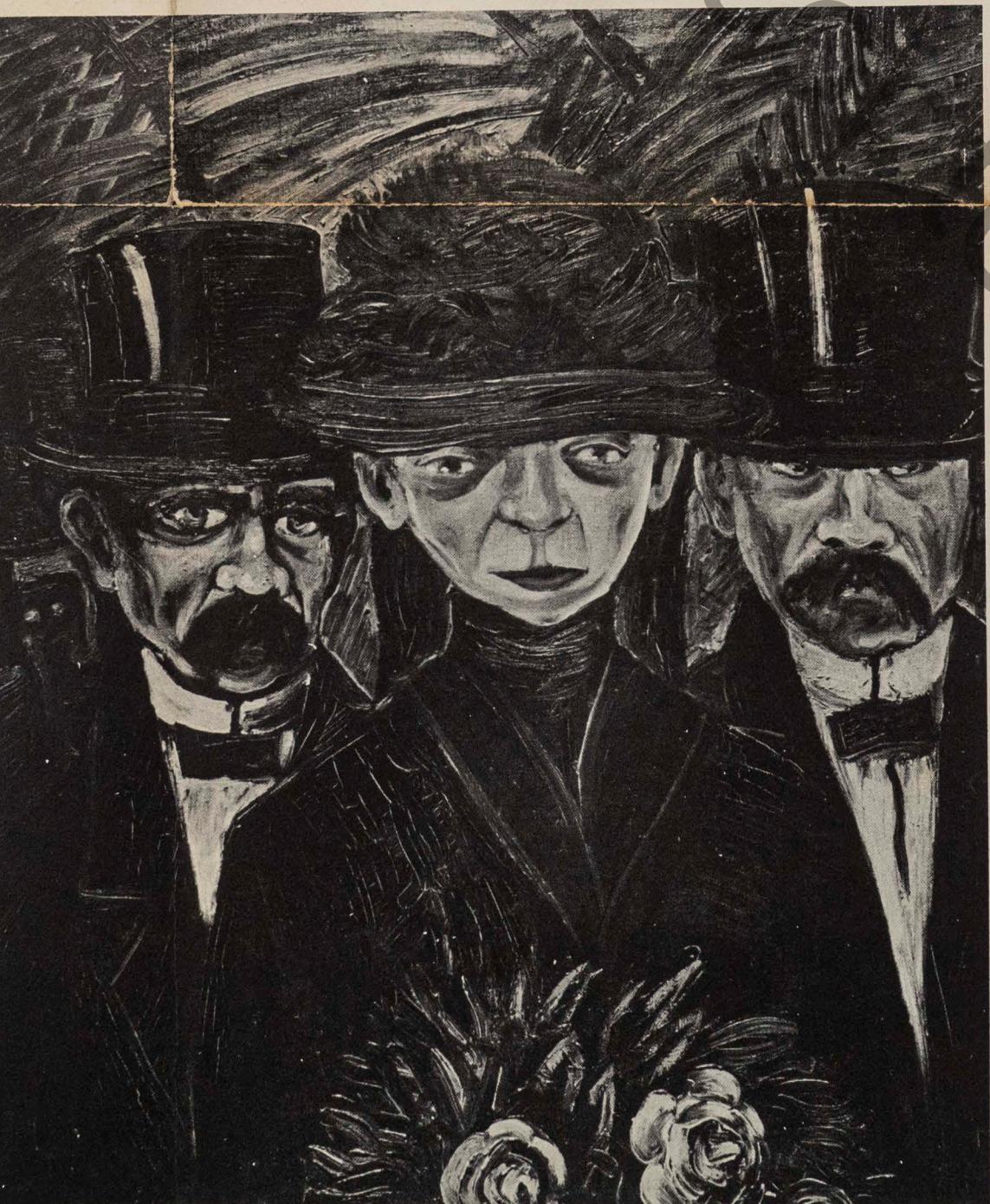
3

6

11

4

8

otto nagel

wanneer we vandaag een duitse kunstenaar ontmoeten vragen we ons onwillekeurig af: waar is hij geweest gedurende de jaren 1933-45 en wat heeft hij toen gedaan.
op deze vraag geven de volgende regels het antwoord:
otto nagel komt voort uit een arbeidersmilieu in berlijn noord, een van die typische wijken van de voormalige duitse hoofdstad.
hij verloochende die afkomst nooit en hij heeft steeds in de sociale strijd aan de zijde van de arbeiders gestaan.
wanneer na veel moeilijke jaren een begin van erkenning komt, verschijnt hitler op het toneel: nagel is bekend als man van links, en dat betekent: vervolging, gevangenis en verbod te schilderen.
zo leeft hij twaalf jaar, telkens opgejaagd, tot aan de bevrijding.
die voortdurende worsteling tegen de overmacht versterkt zijn vriendschapsbanden met käthe kollwitz, heinrich zille en vanuit de verte met barlach (van wie we hier een brief afdrukken).
tot 1933 inspireert de sociale strijd zijn werk, dan trots „malverboden“ vereeuwigt hij in het geheim „zijn berlijn“: niet de monumenten of de grote stadsgezichten, maar de arbeiderswijken in al hun poverheid; zo ontstaat een eindeloze serie aquarellen en pastels waarvan het grootste deel verloren is gegaan.
het sprak vanzelf dat na het einde van het naziregime, toen zovele compromiteerde waren, op nagel een beroep werd gedaan om het kunstleven weer op gang te brengen.
hij wordt gekozen tot lid van de „deutsche akademie der künste“ waarvan hij in 1955 het voorzitterschap op zich neemt; in die functie zet hij zich in voor de kunstenaars aan beide zijden van het gordijn, soms in samenwerking met de academie in west berlijn.
met deze tentoonstelling hebben we de mens en de kunstenaar willen eren die niet is geweken voor de ergste druk en die zichzelf gebleven is onder alle omstandigheden.

schilderijen

1. idioot, 1922, 64 x 48,5
2. weekmarkt, 1926, 81,5 x 62
eigendom deutsche akademie der künste, berlin
3. bank in park, 1927, 136,5 x 193
eigendom nationalgalerie, berlin
4. de weduwe, 1928, 75 x 61
eigendom staatliche kunstsammlungen, dresden
5. mijn broer de meubelmaker, 1929, 82 x 61
6. postbodes, 1929, 71 x 57
7. mannen met kipkar, 1929, 60 x 70
8. ochtendploeg, 1930, 80 x 115
eigendom staatliche kunstsammlungen, dresden
9. asielbewoners, 1930, 150 x 100
eigendom nationalgalerie, berlin
10. sportieve arbeider (deel uit de „weddinger familie“), 1931, 82 x 61
eigendom deutsche akademie der künste, berlin
11. grootvader, (deel uit de „weddinger familie“) 1931, 81,5 x 61
12. jonge communist, (deel uit de „weddinger familie“) 1932, 82 x 60
eigendom deutsche akademie der künste, berlin
13. zelfportret, 1932, 77 x 65
14. gerda, 1933, 79 x 60
15. 70e verjaardag van de houtvester scharf, 1935, 100 x 71
eigendom nationalgalerie, berlin
16. haring, 1935, 41 x 48
17. zelfportret, 1936, 115 x 79,5
18. vissersfamilie, 1937, 51 x 61
19. weekmarkt, 1937, 65 x 85
eigendom robert kuhn, berlin
20. jongen, 1939, 58,5 x 42,5
21. meisjesportret, 1952, 78 x 65,5
eigendom staatliche kunstsammlungen, dresden
22. werkloze, 1937, pentekening, 35 x 24
23. slapende, 1937, krijt, 37 x 26,7
24. stempellokaal, 1942, krijt, 29,8 x 35
25. berlijn brandt, 1942, pastel, 31 x 57,5
eigendom märkisches museum, berlin
26. puin ruimen, 1947, pastel, 39 x 60,5
27. kerstmarkt in de müllerstrasse, pastel
eigendom märkisches museum, berlin
28. zittende man met aktetas, krijt, 43,5 x 31

grafiek

1. de jubilaris, 1924, litho, 33,5 x 24
2. broertje en zusje, 1935, litho, 36 x 29
3. invaliden op bank in park, 1935, litho, 18,5 x 23,5

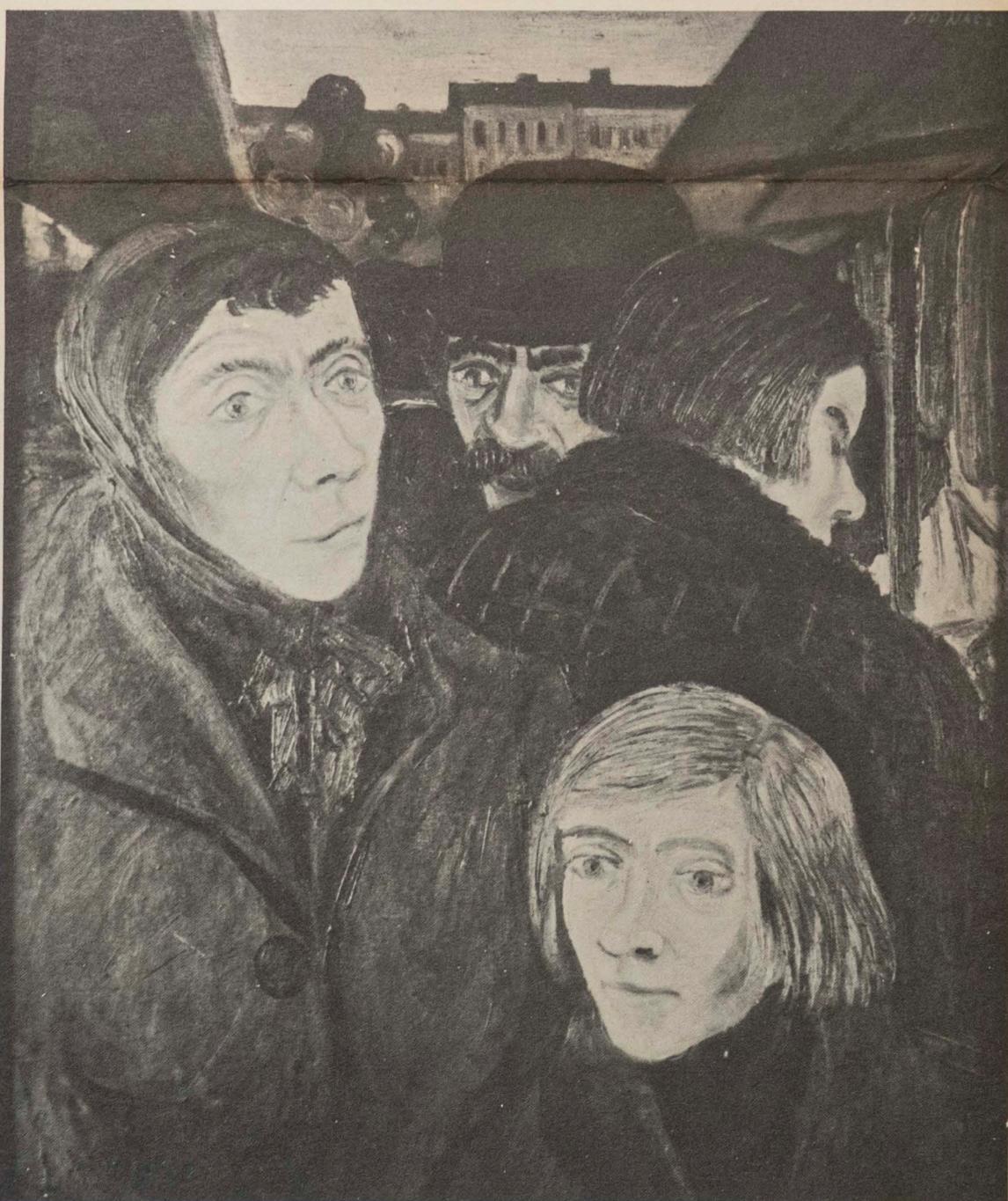
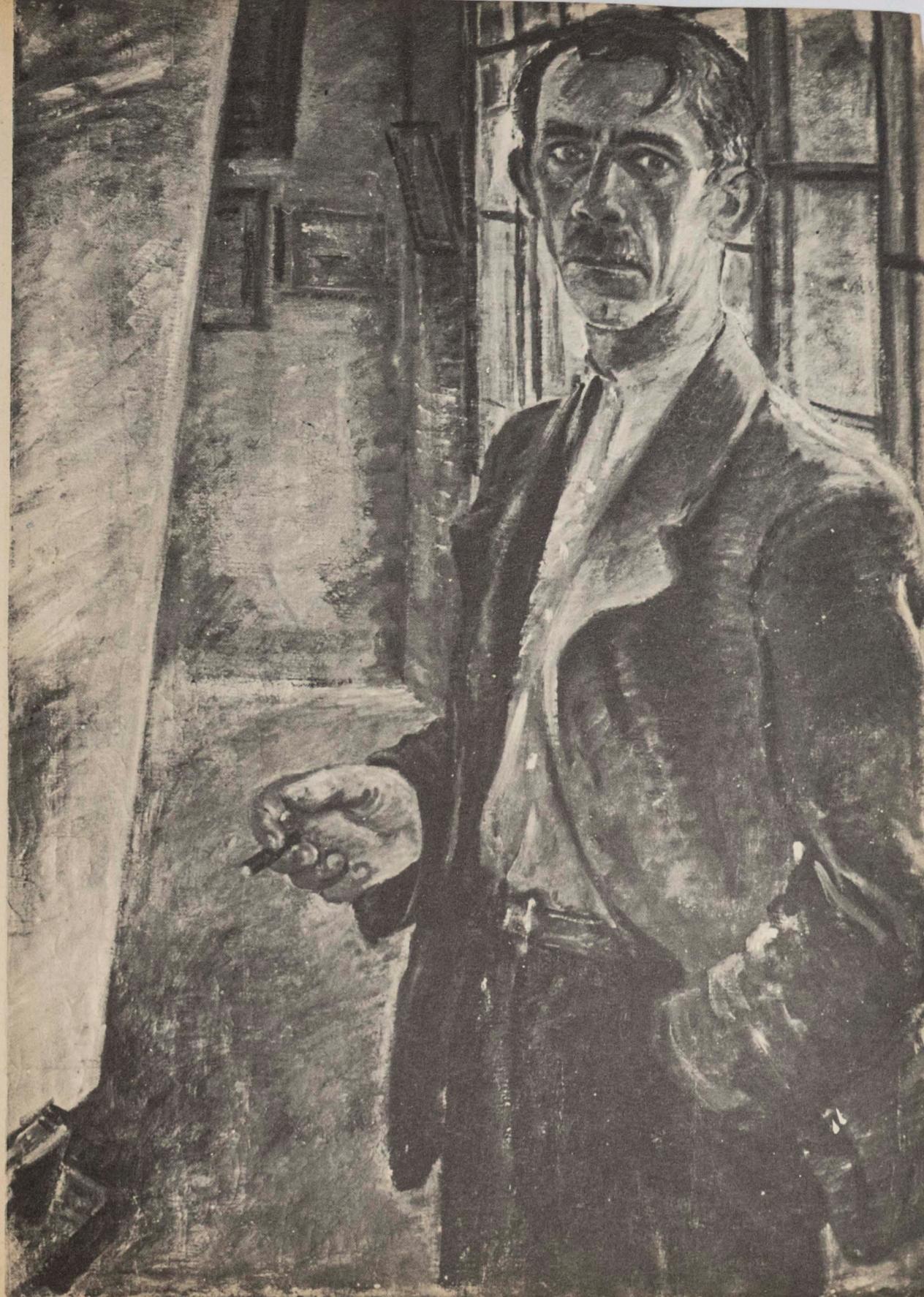
Ernst Barlach aan Otto Nagel, 6 mei 1934

Lieber Herr Kollege,

ich würde Ihnen gerne ausführlich antworten und Ihnen danken, es muss aber mit diesen wenigen Wörtern geschehen, damit es überhaupt geschieht; aufgeschobene Antworten bleiben es meistens. Es gibt Formulierungen, die weder Ihnen noch mir bekämen, falls, wie oft geschehen, meine Briefe geöffnet oder gar unterschlagen werden. Diese Formulierungen habe ich reichlich oft riskiert – lassen wir sie heute. Indessen braucht man nicht zu unterdrücken, darauf hinzuweisen, dass man über 60 Jahre in Deutschland gelebt hat, und dass man nun angewiesen wird, wie man deutsch zu sein habe, dasselbe empfinden Sie und Frau Kollwitz. Man braucht dabei nicht zu verweilen. Mir hat man mancherlei zugemutet, ich höre über mich aus der Nähe und aus der Ferne das Erstaunlichste – aber auch manches Versöhnliche. Alles in allem, ich bin bei diesen Spektakeln ziemlich alt geworden. Hoffentlich geht es Nolde nicht so schlimm, wie Ihre Zeilen andeuten. Aber man wundert sich über nichts mehr – wie hat der Tod unter Nächsten und Freunden in diesem Winter gehaust! Dass ich lebe, ist ein Wunder, aber soll man sich über so etwas Belangloses wundern? Es kann über Nacht so weit kommen, dass man sagt: ich will nicht mehr. Freilich – Sie müssen und es ist ein hartes Müssen. Ich habe in den letzten zehn Jahren fast gar keine Ausstellungen gesehen, dennoch weiß ich, dass Ihre zählen, nur dass ich die gelegentlichen Reproduktionen Ihrer Arbeiten nicht mehr im einzelnen übersehe. Man sagt mir immer wieder, es wird in Kürze ganz anders. Ich weiß nicht, wie man sich dies anders vorstelle: soll, indessen, nichts ist beständiger als der Wechsel. Der Mann, der das sagte, ist nich mehr zu belangen. Ich bin immer noch in der Akademie, freilich gänzlich passiv, aber ich warte auf Gelegenheiten, wie auf solche in anderer Hinsicht, denn trotz der Ueberalterung fühle ich noch allzuviel Lust, irgendwann mal etwas Ordentliches anzurichten. Die wenigen bisherigen Gelegenheiten (ich könnte einige speziell mecklenburgische aufzählen), waren im Grunde Bagatellen. Ich will aber um Quark nicht skaliert werden, es muss sich lohnen. Sagen Sie Frau Kollwitz meine besten Grüsse, sagen Sie ihr auch, dass meine anscheinend herrschaftliche Situation hier am See und am Wald nur Fassade ist, dass aber doch das im Winter fast gesunkene Schiff wieder soviel Bord hat, dass man steuern und Fahrt halten kann.

pastels en tekeningen

1. vader met kind, 1921, potlood, 23,5 x 29
2. mijn moeder, 1921, krijt, 30 x 20,8
3. werkloze in wedding, 1925, pentekening, 13,5 x 22,5
4. gast van de gaarkeuken, 1925, potlood, 26 x 18,4
5. werkloze, 1925, krijttekening, 29 x 19,5
eigendom benno windmüller, berlin
6. in de rij bij de gaarkeuken, 1926, potlood/pen, 16 x 20,5
7. binnenplaats in wedding, 1926, pentekening, 12,7 x 21
8. wegwerkers bij nacht, 1928, pentekening, 15 x 22
9. na het werk, 1930, potlood, 32,5 x 50
10. begrafenis, 1932, gekleurd krijt, 29 x 38
11. bank in het park, 1933, krijt, 24 x 32
12. kroeg in wedding, 1933, pastel 32,5 x 37,4
13. binnenplaatsen in wedding, 1934, pastel, 32,5 x 48,7
14. straat in berlijn-noord, 1934, krijt, 32,5 x 50,4
15. noordhaven, 1934, pastel, 25 x 43
16. wally en profil, 1936, pastel, 52,5 x 43
17. zelfportret, 1937, pastel, 59 x 49
18. „zur grossen molle“, 1937, pastel, 46 x 60
19. station gesundbrunnen, 1937, pastel, 40,5 x 52
20. nettenboeter te vitt, 1937, pastel, 42,5 x 59,5
21. spoorwegovergang, 1937, pastel, 38,5 x 29,5
eigendom wolfg. langhoff, berlin
22. werkloze, 1937, pentekening, 35 x 24
23. slapende, 1937, krijt, 37 x 26,7
24. stempellokaal, 1942, krijt, 29,8 x 35
25. berlijn brandt, 1942, pastel, 31 x 57,5
eigendom märkisches museum, berlin
26. puin ruimen, 1947, pastel, 39 x 60,5
27. kerstmarkt in de müllerstrasse, pastel
eigendom märkisches museum, berlin
28. zittende man met aktetas, krijt, 43,5 x 31

biografie

Geboren 27 september 1894 in Berlijn.
Tot 1921 is hij fabrieksarbeider. Na de maart-staking van 1921 staat hij bekend als revolutionair en is werkloos. Hij legt zich nu geheel op het tekenen toe: taferelen uit de Berlijnse arbeiderswereld der jaren '20 met zijn werkloosheid, honger en woningnood. Als tekenaar en schilder is hij autodidakt.
1921 medeoprichter en sekretaris van de „Künstlerhilfe“ voor Rusland, waar nood heerste na een grote droogte
1924-25 organisator van de Allgemeine Deutsche Kunstausstellung in de Sovjet Unie
1925-26 organiseert met o.a. Baluschek, Käthe Kollwitz, Sandkuhl en Zille exposities in Berlijnse warenhuizen. De opbrengst van de verkoop wordt bestemd voor de arbeiders in hun strijd voor de 8-urige werkdag. Werkt ook in de volgende jaren aan tentoonstellingen in de arbeiderswijken.
1927-30 hoofdredacteur van het tijdschrift Eulenspiegel
1932 organiseert tentoonstelling van werk van Käthe Kollwitz in Moskou t.g.v. haar 65ste verjaardag
1933 de Nazi's leggen hem een werkverbod op. Na de oorlog blijkt drie vierde van zijn werk verloren te zijn gegaan
1935 exposeert nog met Käthe Kollwitz en Zille in Amsterdam en Den Haag
1945 medeoprichter van de „Kulturbund“ tot democratische vernieuwing van Duitsland
1949 begint weer te schilderen
1950 nationale prijs
1955 president van de Deutsche Akademie der Künste
1959 overzichtotentoonstelling t.g.v. zijn 65ste verjaardag, georganiseerd door de Deutsche Akademie der Künste in de Berlijnse National-Galerie
Uit deze expositie werd voor Amsterdam een keus gedaan

Gegevens werden ontleend aan:
Otto Nagel, Leben und Werk, Berlin 1952
tentoonstellingscatalogus Berliner Bilder von Otto Nagel, Deutsche Akademie der Künste, Berlijn 1954
H. Vollmer, Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler des XX. Jahrhunderts, iii, Leipzig 1956
tentoonstellingscatalogus Otto Nagel zu seinem 65. Geburtstag, National-Galerie, Berlijn 1959